

Ortodoksikirkko ja hautausmaa

Sitkeys palkittiin omalla kirkolla

Suomen historian suurin pakolaisaalto elettiin vuosina 1940 - 44. Eri puolille maata asutettiin noin 420 000 henkilöä, jotka joutuivat jättämään kotinsa, kun Suomi menetti Neuvostoliitolle laajat alueet Karjalasta ja Itä-Lapista toisessa maailmansodassa. Väkeä evakuoitiin jo ennen talvisotaa, sodan puhjettua 1939 ja rauhanteon jälkeen keväällä 1940. Osa evakuiduista ennätti palata jatkosodassa takaisin vallatuille kotikonnuilleen. Alueet tyhjennettiin uudelleen, kun suomalaiset perääntyivät Karjalasta kesällä ja syksyllä 1944.

Ensimmäinen muuttoaalto toi Rautalammille enimmillään 2700 ja toinen lähes 1300 evakkoa. Heidät asutettiin aluksi kouluihin ja maalaistaloihin. Muuttoliike maan sisällä jatkui. Rautalammille asettui noin 750 siirtolaista. Suurin osa heistä oli kotoisin Salmista, mutta väkeä tuli myös Impilahdelta, Lahdenpohjasta, Suistamolta, Suojärveltä ja Sortavalasta. Eniten uudistiloja, kymmenen kappaletta, perustettiin Koipiniemen kylälle.

Evakoiden mukana Rautalammille rantautui uusia tapoja, erilainen puheenparsi ja paikkakuntalaisille uusi ortodoksiuskonto. Jos evakoina tulleet salmilaiset eivät olisi olleet niin sisukkaita kuin olivat, Rautalammilla olisi tuskin omaa ortodoksiseurakuntaa saati kirkkoakaan. Seurakuntajaostusta valmistellut komitea ja kirkkohallitus nimittäin esittivät, että Kuopiosta etelään ja lounaaseen sijaitsevat kunnat kuuluisivat Kuopion seurakuntaan.

Salmilaisten lähetystö kävi maanviljelijä **Timo Jaamalaisen** johdolla lobbaamassa opetusministeriössä oman seurakunnan puolesta, ja niin sellainen perustettiin vuonna 1950. Seurakunta kuuluu Karjalan hiippakuntaan, ja sen alueeseen kuuluvat myös Suonenjoki, Tervo, Vesanto, Konnevesi ja Hankasalmi.

Pyhän Nikolaoksen kirkko vihittiin käyttöön kesällä 1960. Siitä saakka sen kellojen

helinä ja pauke on kuulunut olennaisena osana kirkonkylän äänimaisemaan.

Pääsiäisyön jumalanpalvelus, jossa kierretään kirkko saattueena ja lauletaan "Kristus nousi kuolleista, kuolemallaan kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi", kirkon torni valaistaan ja kellot soittavat pääsiäisen ilosanomaa, houkuttaa kirkkoon usein muitakin kuin ortodokseja. Seurakuntaan kuului suurimmillaan yli 3200 jäsentä. Nykyisin jäseniä on alle tuhat.

Ennen kuin kirkko saatiin rakennetuksi, jumalanpalveluksia ja muita tilaisuuksia pidettiin kouluilla ja Taimelassa. Maanlunastuslautakunta varasi Latsinmäeltä tontin kirkolle ja hautausmaalle. Jälleenrakennustoimikunta ei hyväksynyt ensimmäisiä rakennusmestari **Korhosen** piirustuksia, vaan tilasi uudet arkkitehti **Ilmari Ahoselta**. Myös kirkon vieressä oleva pappila on Ahosen piirtämä. Vastoin suunnitelmaa kirkko rakennettiin kylänraitin pohjoispäähän lähelle luterilaista hautausmaata.

Männikköharjanteella sijaitseva keskuskupolikirkko on tehty puusta ja rapattu. Kirkon suuri sali on kahdeksankulmainen.

Ikonit ovat taiteilija **Veikko Marttisen** maalaamat. Kirkkosalia koristavat Orusjärven kirkosta Salmista tuodut isot maalaukset ja Pyhän Nikolaoksen ikoni. Vuonna 1985 ikonostaasia uusittiin **Margit Linnun** maalaamilla ikoneilla. Kirkon sisäremontti tehtiin vuonna 2003. Kun kirkko maalattiin ulkoa vuonna 2006, tummankeltainen väri sai väistyä alkuperäisen valkoisen tieltä. Kuparikatteinen torni uusittiin vuonna 2009. Samalla kullattiin tornin yläpuolella oleva sipulikupoli risteineen.

Kirkon pihalla on Rautalammin Karjala-Seuran vuonna 1963 hankkima Karjalaan jääneiden muistokivi. Kiven on suunnitellut taiteilija **Kirsti Liimatainen** ja toteuttanut rautalampilainen kuvanveistäjä **Veikko Rossi**.

Hautausmaa Latsinmäellä

Ortodoksinen hautausmaa perustettiin Latsinmäelle vuonna 1957 silloisen Hankasalmentien, nykyisen Tallinvirrantie varteen. Alussa ortodoksit laittoivat

haudoille muistokiviä. 1980-luvulta lähtien on käytetty myös perinteen mukaisia puisia tai metallisia ristejä.

Ristin vino poikkipuu symboloi kahta ryöväriä, jotka ristiinnaulittiin Jeesuksen molemmin puolin. Vasemmalla ollut pilkkasi Kristusta ja joutui kadotukseen. Oikealla puolella ollut katui tekojaan, ja pelastui. Siksi poikkipuun toinen pää osoittaa alas, ja toinen ylös. Ortodoksiseen hautausperinteeseen kuuluu käydä isommalla joukolla muistelemassa vainajaa. Ensimmäisen kerran haudalla *pomiloidaan*, eli puhellaan ja syödään, 40 päivän kuluttua kuolemasta. Vainajaa muistetaan myös syntymäpäivänä ja juhlapäivinä. Raja-Karjalassa tavalla oli myös sosiaalinen merkitys, sillä omaisten mentyä heikompisaiset saattoivat tulla syömään ruokia.

Vaikka Rautalammin seurakunta levittäytyy kuuden kunnan alueelle, Latsinmäen hautausmaalle on haudattu vain Rautalammilla asuneita. Ortodokseja on haudattu ja haudataan edelleen myös luterilaiseen hautausmaahan.

1990-luvulla hautausmaalle pystytettiin *grobu*, pieni puinen koristeltu maja. Karjalassa grobu asetettiin haudan päälle, ja sen sisälle laudan päälle asetettiin siunattua ruokaa ja juomaa. Valamosta saadun tiedon mukaan grobulla oli alkujaan käytännöllinen tarkoitus. Jos vainajaa ei voitu haudata muutaman päivän päästä kuolemasta, sitä voitiin säilyttää grobussa ulkotiloissa ja pedoilta suojassa.